

J. ERETO „VOKIEČIŲ LITERATŪROS ISTORIJA I“

1. Šiame tome dėstoma nedėkingiausia literatūros istorininkui dalis — pati literatūros pradžia, kur tenka žymėti tik skurdžios pirmosios literatūros liekanos, nesileidžiant į kokią savarankiškesnę interpretaciją. Ta medžiaga autoriaus sutvarkyta keturiais skyriais. Pirmas — senovės germanų literatūra, antras — senoji vokiečių literatūra, trečias — ankstesniųjų vidurinių amžių literatūra, ketvirtas — klasiškųjų vidurinių amžių literatūra. Baigiama riterių poezijos sunykimu.

2. Medžiagą skirstydamas, autorius laikosi dėsnio: nuo visumos prie dalies, nuo rūšies prie individo. Sakysim, pirmiausia germanus įglaudžia į indoeuropiečių šeimą, paskui charakterizuoja pačius germanus ir jų kultūros pradžiodalas, paskui jau eina prie atskirų epochų. Kiekvieno skyriaus pradžioj duoda bendrą epochos kultūrinį, socialinį ir, sakytum, kalbinį vaizdą, paskui literatūros, paskui jau atskirų kūrinių ar kūrėjų. Tuo pačiu maždaug principu nagrinėjamas atskiras kūrinys: kūrimo kilimas, paskui kūrinio bendrieji dalykai — nuotaika, fabula, kompozicija, idėjos; toliau einama prie kūrinio dalių — charakterių, stiliaus kalbos.

3. Veikalas yra specialisto darbas. Į jį tektų ir žvelgti specialisto germanisto akimis, pirmiausia, būtent, turinio atžvilgiu: kiek teisinga ir tikra autoriaus patiektoji medžiaga. Vienas tų pirštais skaitomų specialistų (Žr. Studerus, N.

romuva, 10 nr.) šiuo klausimu apie veikalą atsiliepė teigiamai. Pažvelgtina į jį ir skaitytojo akimis, daugiau jau formos atžvilgiu: kiek čia teikiamą medžiagą skaitytojas gali perprasti ir pasisavinti? kiek jam gali čia padėti autoriaus minties forma ir priemonės jai išreikšti?

4. Skaitytojas paprastai dalyką tiek aiškiai supranta, kiek aiškiai jį vaizduoja ir išreiškia pats autorius. Pasiskaitęs jau kelis puslapius, randi, kad autoriaus mintis yra aiški ir griežta, bet atsargi. Mintis sakoma tiesiai, be rezervų atgal trauktis ar dalyką kitaip pakomentuoti (o tokie rezervai, savotiškos stiliaus priemonės, dažnai kyla iš neužtenkamai aiškios apie dalyką nuomonės ir baimės suklysti). Minties aiškumas ir griežtumas čia šoktelia kartais ligi kondensuoto ir drąsaus vaizdingumo, ypačiai charakteriuose. Atverčiam, pavyzdžiui, Nibelungus.

„Nepatenkinta, kad teko tokiam lepšiškam Guntheriui, Brunhildė ryžtasi sunaikinti Kriemhildės laimę“; „Brunhildės širdy tuo akimirksniu suliepsnoja baisus kerštas, kurio liepsnoj turi žūti Siegfriedas, jos mylimas išniekintojas“... „O Hagenas, piktas, akiplėša, stačiai atrėžia“... „Giliai sujaudintas kilnus Rudigieris ilgai svyruoja, ar būti ištikimam savo priesaikai ar savo draugams burgundamas. Nusveria priesaika, duota tai valandinne Kriemhildei, t.y. „velniškai moteriai“. Arba: „Skaityti ir rašyti jis (Lichtenšteinas) nesimokė, bet jam — pirmam tų laikų frantui ir flirtininkui — to nė nereikėjo“.

Drąsūs tai posakiai, bet jie kondensuoti ir atsargūs. Atsargūs ta prasme, kad jie neiškrypsta į hiperbolizmą ir teisingai charakterizuoja pačius asmenis. Minties aiškumas ir griežtumas, kurio čia keli pavyzdžiai buvo nurodyti, kyla paprastai iš dalyko gero pažinimo. Svarbu dėl to priminti autoriaus žodis įvade: „Norėdamas įsigyti savas pažiūras, sten-

giausi prieiti prie pirmųjų šaltinių. Dėl to retas šiame tomely paliestas kūrinys, kurio nebūčiau išstudijavęs, ir reta žymėnė čia aprašyta vieta, kurios nebūčiau aplankęs“. Tokios aplinkybės, be abejo, leidžia susidaryti ir tarti aiškią ir griežtą, bet sykiu ir tikslią, mintį. Ji lengviau pasisavinama ir aiškesnė liekas paties skaitytojo sąmonėje.

5. Dėstydamas medžiagą autorius konkretus. Jis neverčia skaitytojo tenkintis tik savo teigimais ir išvadžiojimais. Jiems pagrįsti ar pailustruoti leidžia kalbėti patiems tekstams. Be gausingų citatų, daug gausingesnių, kaip panašaus tipo vokiškose istorijose, veikalo gale dar pridėtas tekstų rinkinys. Duoti skaitytojui į rankas teksto porą posmų yra naudingiau nekaip komentarų porą puslapių, kuo ypačiai „griešijo“ senesnieji vokiečių literatūros istorininkai. Dalis citatų duota tik lietuviškai (Beowulfas, Wessobrunno malda, Muspilli, Otfriedo kūrybos ištrauka ir kt.). Dalis, dažniausiai eilėraštinės citatos, duota tik vokiečių senovine kalba. Suprantama, eilėraštis išversti — ne riešutas perspausti; labai retai kada vertimas gali atstoti originalą. Bet dar blogiau, kada senovinė vokiečių kalba nesiduoda suprantama. Dėl to būtų praverę kompromisai: išnašoje įdėti ir prozinį vertimą, iš kurio pažintum citatos turinį.

6. Dėstomą dalyką pasivaizduoti, suprasti, žinias susiklasifikuoti, įsiminti padeda gausingos istorinės iliustracijos, žemėlapiai, schemos, lentelės; dalyką susirasti ir žinias papildyti — registeris ir gausingas literatūros sąrašas.

7. Veikalas praverčia ne tik germanistikos studentams, bet ir aukštesniųjų mokyklų mokytojams, ar aukštųjų klasių mokiniams, ypačiai kalbant apie vokiečių epą; praverčia pasiskaityti ir apie vokiečių senovinius dievus ir papročius, kalbant mokykloje apie lietuvių mitologinę tautosaką.

Vokiečių literatūros istorija I. Parašė dr. Juozas Eretas, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius. VDU Teol.-filosofijos fakulteto leidinys. Kaunas, 1931, 250 p.